

Dieter Ruloff, Konfliktlösung durch Vermittlung Computersimulation zwischenstaatlicher Krisen, Birkhäuser Verlag, Basel und Stuttgart, 1975.

Sinds 1974 verschijnt bij Birkhäuser Verlag de serie "Interdisciplinary Systems Research". In hoog tempo worden in die serie boeken uitgegeven die voor "systeem-geïnteresseerden" van belang zijn. Opvallend is dat met name veel boeken verschijnen op het terrein van de sociale wetenschappen. Zo gaat het eerste werk in deze serie over "menschliches Konformitätsverhalten", deel drie behandelt de problematiek van de zeer grote steden, deel negen gaat over leerprocessen, terwijl nummer 20 zelfs tot titel heeft: "System Theory in the Social Sciences". Het voorliggende boek (deel zes van genoemde serie) is de handelseditie van het proefschrift waarop Ruloff in 1975 promoveerde aan de universiteit van Zürich. De probleemstelling zou men als volgt kunnen typeren: Gegeven de enorme gevaren, kosten en leed verbonden aan conflicten tussen staten en aannemende dat voorhands internationale spanningen zullen blijven bestaan terwijl afdoende supra-nationale conflictregelingen nog uitblijven, hoe kan dan bemiddeling tussen partijen door een derde partij zo plaatsvinden dat gewelddadige oplossingen worden voorkomen of beperkt? Voor diegenen die niet geloven in de vooruitgang van de sociale wetenschappen, kan het leerzaam zijn het boek van Ruloff te vergelijken met het 15 jaar eerder verschenen boek van L.F. Richardson, "Arms and Insecurity". Zoals bekend slaagde - de meteoroloog! - Richardson er in de bewapeningswedlopen die aan beide wereldoorlogen voorafgingen te beschrijven met behulp van twee vergelijkingen:

$dx/dt = ky - ax + g$ en $dy/dt = lx - by + h$. Ofwel: de verandering (meestal: de toename) van de bewapening van het ene machtsblok (x resp. y) is lineair afhankelijk van de bewapening van het andere blok, de omvang van het eigen wapenbezit en een constante (g resp. h) die de aard van de relatie van het ene blok met het andere weergeeft. Hoeveel bewondering men ook mag hebben voor het feit dat Richardson erin slaagde een zo complex en bedreigend verschijnsel als een bewapeningswedloop weer te geven in twee simpele differentiaal vergelijkingen, die bovendien een prima "fit" met de voorhanden gegevens blijken te hebben, het resultaat zelf roept meteen nieuwe vragen op: onder welke omstandigheden ontstaan dergelijke wedlopen (en tussen wie)? Wanneer gaat men het arsenaal daadwerkelijk inzetten bij een conflict en (vooral): hoe is dat te voorkomen? Het zijn juist deze vragen waarop Ruloff een antwoord probeert te vinden. De werkwijze van Ruloff zou men als volgt kunnen weergeven: eerst wordt de bewapeningswedloop zelf geplaatst in het bredere kader van een conflict tussen staten: een bewapeningswedloop zelf is gedeeltelijk symptoom van verslechterende relaties en toenemende gevoelens van bedreigd worden. Terwijl in Richardson's model de "spannings-parameters" g en h fungeren als rest-constanten in de bewapeningsvergelijkingen, fungeren bij Ruloff de bewapeningscijfers juist als indicatoren voor die spanningen. Vervolgens verrijkt Ruloff de beschrijving en verklaring van de vicieuze cirkel die zo'n noodlottige dynamiek geeft aan internationale spanningen en conflicten met een

psychologische -, een besluitvormings -, en een "sociaal-deterministische" component. De actoren reageren op elkaar, maar niet op het gedrag zonder meer maar op beelden en verwachtingen omtrent dat gedrag, en gemotiveerd door frustraties en angsten. En het mag dan zo zijn dat het gedrag van de betrokken regeringsleiders correcter beschreven wordt als de resultante van een bewust besluitvormingsproces dan als het mechanische gevolg van een tweede-orde positieve feedback loop, feit blijft dat de keuzevrijheid van die besluitvormers ook niet overschat moet worden: zij hebben wel degelijk te rekenen met de wensen en gevoelens van hun "eigen" bevolking en met de beperkingen van hun economische systeem. Deze uitgangspunten worden - gebruik makend van voorhanden theorie - uitgewerkt in een - uiteraard - complex model. Het model wordt vervolgens op validiteit getoetst met gegevens over de conflicten tussen Israël enerzijds en Egypte en Syrië anderzijds gedurende het jaar 1967, het jaar van de juni-oorlog, waarbij Israël Egypte uit de Sinaï verdreef. Gegeven het feit dat de data welke het model genereert redelijk overeenstemmen met de werkelijke gebeurtenissen, wordt het model vervolgens ingezet bij de beantwoording van de hamvraag: onder welke omstandigheden, zou welk soort bemiddeling door welke bemiddelaar, in welke fase van het conflict, resultaat kunnen hebben? Het antwoord op die vraag vindt men in paragraaf 7.4 en samengevat in het schema op blz. 149. Daaruit wordt onder meer duidelijk dat bemiddelingspogingen bijzonder goed getimed moeten worden. Het moge cynisch klinken, maar een bemiddelingspoging heeft meer kans op succes

nadat het conflict met de wapens is uitgevochten dan ervoor: als beide partijen aan den lijve de gevolgen van een oorlog hebben ervaren, zij hun verloren gegane bewapening nog niet hebben kunnen (laten) aanvullen en de regeringsleiders nog voldoende steun bij hun eigen volk genieten, dan is de tijd rijp voor een bemiddelingspoging door een bemiddelaar (liefst met groot prestige). Naar mijn mening heeft Ruloff een knappe prestatie geleverd: hij stelt een belangrijk probleem, hij past voor de beantwoording op creatieve wijze uiteenlopende theoretische inzichten toe, hij behandelt zijn model nadrukkelijk als "tool" en niet als "doel" en hij weet de resultaten van zijn simulaties te vertalen in plausibele en duidelijke richtlijnen voor handelen. In dit licht moeten de volgende kritische kanttekeningen gelezen worden. Het boek bevat - voor een handelseditie van een proefschrift - opmerkelijk veel foutjes (zoals half uitgevoerde correcties, verwijzingen naar niet bestaande noten, rekenfouten in tabellen, etc.). Voorts vertaalt de schrijver de score op de variabele "stabiliteit van een regime" rechtstreeks in de kans dat dit regime zal verdwijnen, zonder daarbij aan te geven binnen welke periode deze gebeurtenis zich (al dan niet) zal voltrekken. Tenslotte is het opmerkelijk dat Ruloff zegt dat men de bewapening van een land met name moet beoordelen op technische kwaliteit en veel minder op kwantiteit. De moderne bewapeningswedloop is er een naar technische geavanceerdheid van het wapen-

systeem. Bij de validatie van zijn model echter, drukt hij het bewapeningspeil alleen maar uit in aantallen (soldaten, jagers en tanks) en let hij niet op kwaliteitsverschillen. Maar zonder deze laatste is het onbegrijpelijk dat Israel de juni-oorlog heeft gewonnen inplaats van verloren.

Ik begon deze recensie met een vergelijking tussen de boeken van Richardson en Ruloff. Veelbetekenend is dat de lezer van nu de door Ruloff gekozen simulatiemethode als verouderd zal ervaren. Dat betekent namelijk enerzijds dat de ontwikkeling van de simulatiemethoden erg snel gaat en anderzijds dat Ruloff bijzonder creatief is geweest in het vertalen van subtiele inzichten in de nogal rigide taal van DYNAMO-II.

J. van der Zouwen.